

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**



Факультет психології

Кафедра клінічної та реабілітаційної психології
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ЖЕРТВАМ НАСИЛЬСТВА

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Реабілітаційна психологія»
Спеціальність 053 Психологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 4 від «04» грудня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психологічна допомога жертвам насильства
Викладач (-і)	викладач кафедри клінічної та реабілітаційної психології Крикун Лілія Вікторівна Кандидат психолог.н. Шкраб'юк Вероніка Степанівна
Контактний телефон викладача	0508761075
E-mail викладача	liliiia.krykun@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	кожен 3-й четвер місяця
Спеціальність	053 Психологія
Семестр	5 семестр
Рік навчання	3 рік навчання
Вибірковий	вибірковий
Вид занять	
Лекції	12/4 год
Семінарські/практичні заняття	18/6 год
Самостійна робота	60/80 год
2. Анотація до курсу	
<p>Проблема професійної допомоги жертвам насильства завжди була і залишиться актуальною. Зважаючи на зміни в українському законодавстві щодо надання кваліфікованої, цілісної допомоги жертвам насильства, каталізацію насильства в зв'язку із війною в Україні, збільшення кількості звернень жертв домашнього насильства на гарячі лінії під час спалаху COVID-2019, ріст в геометричній прогресії насильства у зв'язку з повномасштабним вторгненням в Україну росії, навчальна дисципліна стане важливим ресурсом для студентів, які прагнуть стати кваліфікованими фахівцями з реабілітації, здатними надавати психологічну підтримку та сприяти процесу зцілення жертв насильства.</p> <p>Навчальна дисципліна «Психологічна допомога жертвам насильства» містить матеріали теоретичного і практичного характеру, призначені для студентів, які вивчають психологію, в тому числі реабілітаційну і зацікавлені в розширенні своїх знань щодо психологічної підтримки жертв насильства. У цьому курсі студенти отримають розуміння психологічних наслідків насильства та розвинути навички ефективної психологічної допомоги, дослідять стратегії та методи підтримки, які сприяють процесу реабілітації жертв, включаючи виявлення та управління стресом, працю з травмою, підтримку самостійності та зміцнення психічного здоров'я. Дізнаються про основні принципи роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Ознайомляться з сучасними підходами до реабілітації жертв різних форм насильства таких як психологічне, фізичне, економічне і сексуальне. Студенти отримають можливість ознайомитися з комплексним підходом до реабілітації осіб, що пережили насильство, скласти програми реабілітації жертв насильства на основі типової програми, із акцентом на їхнє психологічне благополуччя. В навчальній дисципліні описані процедури надання людям підтримки з повагою до їхньої гідності, культури та можливостей.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
Предметом вивчення курсу «Психологічна допомога жертвам насильства» є принципи, алгоритми та техніки надання психологічної допомоги	

жертвам насильства.

Дисципліна поєднує теоретичні та прикладні аспекти таких галузей знань як «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія».

Мета курсу – ознайомлення студентів з основними видами насильства; з психологічними особливостями осіб, що постраждали від домашнього насильства та осіб, що чинять насильство в родині; зі способами профілактики, корекції, реабілітації та протидії насильству.

Завдання курсу:

- оволодіння базовими поняттями дисципліни;
- формування уявлень про основні причини, фактори виникнення та розвитку домашнього насильства;
- про наближені і віддалені ознаки, прояви та наслідки домашнього насильства;
- формування навичок та вивчення особливостей застосування сучасних методів надання психологічної допомоги особам, які постраждали від насильства.

У результаті вивчення даної дисципліни студент повинен знати термінологію пов'язану із насильством, особливості українського та міжнародного законодавства, що регулюють принципи надання психологічної допомоги жертвам насильства; ключові поняття психології насильства; розуміти, як надавати психологічну допомогу жертвам насильства, людям, які вчинили домашнє насильство; причини та етапи розвитку домашнього насильства; причини та наслідки насильства над дітьми та жінками, чоловіками; особливості психологічного супроводу у ситуації домашнього насильства; психологічні аспекти впливу насильства на психіку та емоційний стан людини; стратегії та методи, які допоможуть надавати ефективну психологічну підтримку жертвам насильства; розпізнавати ознаки та реагувати на насильство, включаючи надання допомоги та перенаправлення жертв. Студенти розвинути навички спілкування та емпатії для ефективного спілкування з жертвами насильства та успішної психологічної підтримки; отримають знання про різноманітні форми насильства, такі як психологічне, фізичне, економічне і сексуальне. Опанують стратегії роботи зважаючи на гендерні відмінності, з домашнім та дитячим насильством. Майбутні психологи попрактикуються у вмінні рефлексивно слухати, пом'якшувати гострі психологічні і поведінкові реакції, опанують навички самопомоги у роботі з жертвами домашнього насильства.

Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять

- Л – лекційні заняття;
- ПЗ – практичні заняття;
- СРС – самостійна робота здобувача вищої освіти;
- МКР – модульна контрольна робота;
- К – консультації

Попередні умови – попередні компетенції, якими мають володіти студенти на початку засвоєння навчального курсу:

- 1) знання основ загальної, вікової, соціальної психології, фізіології;
- 2) знання базового змісту психологічних дисциплін та їх вихідного тематичного інформаційного забезпечення, передбаченого для вивчення у

навчальних планах (ОКР "Бакалавр").

Методи навчання: репродуктивний, пояснювально-ілюстративний, частково-пошуковий, метод проблемного викладання, дослідницький, практичний.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, на основі раціонального планування організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів у сфері психології.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним, мислити концептуально, системно, саногенно.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись.

ЗК12. Здатність і готовність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; діяти соціально відповідально та свідомо; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності.

Фахові компетентності:

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацювати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту, заходипромоції збереження здоров'я населення.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, адаптація до нових ситуацій у сфері професійної діяльності.

Результати навчання

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПР15. Вміти розробляти та впроваджувати індивідуальну програму психологічної реабілітації.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР18. Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття

Загальна кількість годин (денна / заочна форма навчання)

Лекції	12 / 4				
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 / 6				
самостійна робота	60 / 80				
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
5	053 Психологія	3 курс	Вибірковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Кількість годин (денна / заочна форма навчання)			Завдання	Оцінювання
	Лекція	Семінарське/ практичне заняття	Самостійна робота		
Тема 1 : Насильство як психологічний феномен План 1. Визначення термінів. 2. Українські та міжнародні стандарти у запобіганні та протидії домашньому, сексуальному насильству та насильству щодо дітей. 2. Форми прояву насильства в суспільстві. 3. Поняття жорстокого поводження з дітьми. 4. Важливість розуміння насильства з психологічної перспективи. 5. Психологічні теорії та підходи до розуміння насильства з психологічної точки зору: соціально-психологічні теорії, теорія травми, теорія поведінки.	2 год./ 2 год.	4 год./ 2 год.	8 год. /10 год.	1. Заповнити таблицю «Відмінності між фізичним, психологічним, економічним і сексуальним насильством» (графи заповнювати керуючись Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Джерело: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text 2. Виписати основні нормативні документи, що регулюють діяльність психолога в Україні у роботі з жертвами насильства. Джерело: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text 3. Виписати основні терміни теми в словник психологічних термінів	1 тиждень Усне (письмове) опитування - 5 б самостійна робота – 2 б

<p>Тема 2 : . Причини та етапи розвитку домашнього насильства.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття домашнього насильства. 2. Види та прояви домашнього насильства. 3. Ознаки домашнього насильства. 4. Цикли насильства. 	2 год.	2 год./ 2 год.	8 год. /10 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Описати ознаки домашнього насильства в таблиці. (графи таблиці: ознаки домашнього насильства над жінками/ ознаки домашнього насильства над чоловіками/ ознаки домашнього насильства над дітьми). 2. Написати коротку психоедукаційну міні-лекцію про причини, етапи розвитку домашнього насильства та цикли для учасників групової роботи (мета лекції – підвищення рівня їх обізнаності про домашнє насильство). 3. Виписати основні терміни теми в словник психологічних термінів. 	1-2тиждень Усне (письмове) опитування - 5 б, самостійна робота – 2 б
<p>Тема 3 : Причини та наслідки насильства над жінками та його вплив на розвиток дитини</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини насильства в сім'ї 2. Наслідки насильства в сім'ї 3. Наслідки насильства в сім'ї для суспільства 4. Наслідки домашнього насильства для дітей 5. Наслідки жорстокого поводження з дітьми 	2 год. /2 год.	2 год. / 2 год.	12 год. / 20 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Написати Психологічний портрет жінки-жертви насильства в сім'ї 2. Проаналізувати письмово гендерні стереотипи, що є причиною домашнього насильства над жінками Джерело: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.62 3. Виписати основні терміни теми в словник психологічних термінів. 	3-4 тиждень Усне (письмове) опитування - 5 б самостійна робота – 2 б, тестування – 10 б.
<p>Тема 4: Принципи роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічні особливості особи, яка вчиняє насильство. 2. Причини вчинення насильства кривдником. 3. Наслідки насильства для домашнього кривдника 4. Огляд Типової програми для кривдників. 	2 год. /2 год.	4 год./ 2 год.	12 год. / 20 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єднатися в трійки і заповнити 2 відомими вам техніками Типову програму для кривдників Джерело: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18#Text 2. Виписати основні терміни теми в словник психологічних термінів. 	Творча робота -5 б, самостійна робота-2 б.

<p>Тема 5 : Психологічний супровід у ситуації домашнього насильства</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль психолога в супроводі жертв домашнього насильства. 2. Завдання та функцій психолога у супроводі жертв. 3. Огляд наявних програм та служб підтримки для жертв домашнього насильства. 4. Розгляд методів та стратегій психологічного супроводу в ситуації домашнього насильства. 5. Типова програма для постраждалих осіб. 	2 год.	2 год.	8 год. /10 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виписати 2-3 техніки з обов'язковим вказуванням валідного джерела для роботи з постраждалими особами 2. Виписати контакти служб підтримки для жертв домашнього насильства <ol style="list-style-type: none"> 2. Виписати основні терміни теми в словник психологічних термінів. 	Творча робота -5 б, самостійна робота-2 б.
<p>Тема 6 : Принципи та методи психологічної допомоги особам, які стали жертвами насильства.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Практичні техніки та інтервенції для психологічного супроводу жертв. 2. Аналіз кейсів та прикладів роботи з реальними ситуаціями домашнього насильства. 	2 год./ 2 год.	4 год./ 2 год.	8 год. /10 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти Програму психологічної допомоги жертвам насильства на основі Типової програми для постраждалих осіб Джерело: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1568-21#Text 2. Виписати основні терміни теми в словник психологічних термінів. 	Творча робота -5 б, самостійна робота-2 б, Тестування – 10б.
Всього:	12 / 8	18 / 12	60 / 80		
<p>Семінарські:</p> <p>Тема 1. Насильство як психологічний феномен</p> <p>Тема 2. Форми прояву насильства в суспільстві</p> <p>Тема 3. Причини та етапи розвитку домашнього насилля</p> <p>Тема 4. Причини та наслідки насильства над жінками</p> <p>Тема 5. Насильство та його вплив на розвиток дитини</p> <p>Тема 6. Психологічні особливості особи, яка вчиняє насильство</p> <p>Тема 7. Психологічний супровід у ситуації домашнього насильства</p> <p>Тема 8. Принципи роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї</p> <p>Тема 9. Принципи та методи психологічної допомоги особам, які стали жертвами насильства.</p>					
6. Система оцінювання навчальної дисципліни					

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни

Шкала оцінювання заліку

Шкали оцінювання		
Університетська	Національна	Шкала ECTS
90 – 100	Зараховано	<i>A</i>
80 – 89		<i>B</i>
70 – 79		<i>C</i>
60 – 69		<i>D</i>
50 – 59		<i>E</i>
26 – 49	Незараховано	<i>FX</i>
1 – 25		<i>F</i>

Підсумкова оцінка з дисципліни у стобальній шкалі переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS за такою схемою:

Шкали оцінювання		
Університетська	Національна	Шкала ECTS
90 – 100	5 Відмінно	<i>A</i>
80 – 89	4 Добре	<i>B</i>
70 – 79		<i>C</i>
60 – 69	3 Задовільно	<i>D</i>
50 – 59		<i>E</i>
26 – 49	2 Незадовільно (з можливістю повторного складання)	<i>FX</i>
1 – 25		Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Оцінювання навчальних досягнень студентів за усіма видами навчальних робіт проводиться за поточним і підсумковим контролюми. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі (опитування на семінарських заняттях, тестування, контрольна робота, самостійна робота). Підсумковий контроль здійснюється у формі двох тестувань за змістовими модулями.

Накопичення балів під час вивчення дисципліни									Всього
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
Семінарські заняття – 40 б.									100б.

Самостійна робота (КСР) – 30 б.	
Контрольна робота – 10 б.	
Тестування – 20 б.	

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, де 40 балів відводиться на усне та письмове опитування студентів під час семінарських занять, 20 балів – на оцінку двох тестувань за змістовими модулями, 30 балів – на виконання самостійної роботи та 10 балів – на контрольну роботу.

Залік з курсу «Технології першої психологічної допомоги» виставляється за загальною сумою балів з усіх виконаних завдань, що передбачені робочою програмою.

Самостійна робота студентів забезпечує підготовку студента до аудиторних занять і контрольних заходів. Результати цієї підготовки виявляються в активності студента на заняттях, при виконанні ним контрольних робіт, тестових завдань й інших видів робіт. Самостійна робота студентів оцінюється залежно від виду роботи:

- конспектування матеріалів з актуальних питань практикуму з першої психологічної допомоги, використання протоколів надання першої психологічної допомоги, заповнення таблиць і створення асоціативного малюнку-схеми, підбір методів психодіагностики, аналіз психічних станів героїв відеороликів / фільмів – 2 бали;

- робота в трійках над протоколами першої психологічної допомоги, заповнення протоколів першої психологічної допомоги – 6 балів.

Термін виконання самостійної роботи – до наступного заняття відповідно до розкладу занять.

Сукупна кількість балів за самостійну роботу – 30 балів.

Вимоги до оцінювання самостійної роботи студентів:

Завдання, які оцінюються у 2 бали:

2 бали виставляється у тих випадках, якщо завдання здані вчасно і в повному обсязі з дотриманням правил академічної доброчесності.

1 бал виставляється, якщо завдання не здано у повному обсязі або невчасно.

0 балів виставляється, якщо завдання не здано.

Завдання, які оцінюються у 6 балів:

6-5 балів виставляється, якщо завдання виконані вчасно і в повному обсязі з дотриманням правил академічної доброчесності, є креативними, відповідає обраній темі і меті, правильно побудовані питання описані кроки надання першої психологічної допомоги.

4-3 бали виставляється, якщо завдання здано вчасно і у повному обсязі, проте є помилки. Завдання виконана не в повному обсязі, або дещо не відповідає обраній темі чи вимога певні неточності у формулюванні запитань і відповідей, питання

	<p>однотипні. Протоколи заповнені не в повному обсязі. <i>2-1 бал виставляється</i>, якщо завдання не здано у повному обсязі або невчасно, питання сформульовані невірно, протоколи заповнені з помилками. <i>0 балів виставляється</i>, якщо завдання не виконано.</p> <p>Для оперативного опитування студентів на семінарських заняттях використовують тестовий контроль знань, що містить завдання з вибором однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих, завдання на встановлення правильної відповідності, завдання на встановлення правильної послідовності. Сукупна кількість балів за тестування за змістовий модуль – 10 балів.</p>
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>Контрольна робота студентів максимально оцінюється у 10 балів. Письмова контрольна робота для очної форми навчання пишеться безпосередньо на 8 занятті від руки або в формі тестування, в разі пропуску на наступному занятті. Для заочної форми навчання – за 10 днів до початку сесії. Структура завдань контрольної роботи: 2 творчі питання за підсумком змістового модуля. Бали за кожну контрольну роботу нараховуються наступним чином: <i>9-10 балів виставляється</i>, коли питання контрольної роботи розкриті повністю, наведені приклади описаних явищ, подано обґрунтування виникнення того чи іншого явища. <i>8-7 балів виставляються</i> у разі недостатнього аналізу явища, наведено лише один приклад, питання розкрито не в повній мірі, проте студент дав відповіді на всі питання. <i>6-5 балів за контрольну роботу виставляється</i>, коли студент не відповів на одне питання контрольної роботи, дав часткові відповіді на решта і не навів приклади описаних явищ. <i>4-3 бали виставляється</i>, коли студент не відповів на половину питань, проте дав часткові малозмістовні відповіді на решта. <i>2-1 бали виставляється студенту</i>, який не відповів на жодне питання, або у відповідях не розкритий зміст питання.</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p><i>Семінарські заняття оцінюються за 5-ти бальною системою.</i> Сукупна кількість балів за семінарські заняття – 40 балів. При цьому, студенти здійснюють огляд літератури за ключовими поняттями теми, анотують та конспектують першоджерела, оформляють відповіді на питання семінару, розглядають випадки надання першої психологічної допомоги, дискутують з приводу психологічної допомоги особам, що перебувають у кризових ситуаціях. Усне опитування студентів може здійснюватись індивідуально або фронтально. Загальний бал за цей вид роботи по кожному змістовому модулю виводиться з середнього балу за всі усні і письмові відповіді, помноженому на 4. Пропущені заняття відпрацьовуються протягом місяця (усно або ж за допомогою тестів) після пропущеного заняття. Самостійна робота (конспект) повинні бути здані до КСР.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового</p>	<p>Форми оцінювання в університеті регламентуються згідно Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf).</p>

контролю	<p>Облік навчальної роботи студентів здійснюється в електронному журналі згідно Положення про електронний журнал обліку навчальної роботи здобувачів освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (нова редакція) (https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2021/01/elektronni-zyrnalu.pdf).</p> <p>У випадку неатестації здобувачів освіти з дисципліни «Технології першої психологічної допомоги» студенти мають право на повторне вивчення курсу, що регламентовано Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS (https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/povtorne-vuvchennia_nove.pdf).</p>
Підсумковий контроль	<p>Підсумковий контроль відбувається у формі заліку (усно, письмово, комбіновано). Необхідним є виконання усіх запланованих освітньою програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Пропущені заняття відпрацьовуються протягом місяця (усно або ж за допомогою тестів) після пропущеного заняття. Самостійна робота (конспект) повинні бути здані до завершення змістового модуля з теми.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу спрямована на активну взаємодію у групі студентів, атмосферу доброзичливості з дотриманням правил академічної доброчесності. Відрацювати пропущені заняття студенти зможуть письмово (виконати тести та ін.) або усно протягом місяця після пропущеного заняття. Написання контрольної роботи та виконання самостійної роботи є обов'язковим. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують всі завдання згідно вимог, проходять тестування. У випадку невиконання студентами вищезначених вимог, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) студент буде недопущений до здачі заліку. Якщо за залік студент отримує незадовільну оцінку, він має можливість перездачі заліку за талоном №2, у разі незадовільної оцінки пропонується перездача за талоном №3 за участю комісії. У випадку нездачі заліку за талоном №3, студентам пропонують повторне вивчення дисципліни.

8. Рекомендована література

Основна:

1. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства — від знущань у сім'ї до політичного терору / Пер. з англ. Оксана Лизак, Оксана Наконечна, Олександр Шлапак. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. С. 22–23.
2. Дієвий механізм взаємодії та реагування суб'єктів територіальної громади на випадки домашнього насильства. Рекомендації для територіальних громад. Київ, 2022. 79 с.
3. Комплексна Програма корекційно-реабілітаційної роботи з дівчатами (14-18 років) та жінками, які пережили насильство або належать до групи ризику: інформаційно-методичні матеріали / Бондаровська В. М. та ін. ; за заг. ред. Бондаровської В. М., Журавель Т. В., Пилипас Ю. В. К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2014. 528 с.
4. Коен Д., Маннаріно Е., Деблінджер Е. Психотерапія з дітьми та підлітками, як пережили травму та втрату. Львів: Свічадо, 2016. 264 с..
5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. Довідник для членів парламенту. – К: «К. І. С.», 2014 URL: <https://rm.coe.int/1680096e45>
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 No 2341-III. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=>
7. Ладиченко В.В., Гулак О.В., Артеменко О.В. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2022. №. 70. С. 389–392. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.62> (дата звернення:

17.09.2023).

8. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / Укладачі: Мустафаєв Г.М., Довгаль І.І. Київ, 2011. 192 с.
9. Осипова Н. П. Насильство в сім'ї: спільна проблема. Вісник Академії правових наук. Харків. 2000 р. № 1(20). 218-226 с.
10. ПРОТИ НАСИЛЬСТВА. Збірка / Упорядниця Лариса Денисенко. Київ.: ВАІТЕ, 2016. 322 с.
11. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи – Л. М. Вольнова. К. , 2012. 275 с.
12. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII: станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 16.09.2023).
13. Про затвердження Типової програми для кривдників : Наказ Міністерства соціальної політики України від 13.10.2021 № 587: станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1568-21#Text>
14. Про затвердження Типової програми для кривдників : Наказ Міністерства соціальної політики України від 01.10.2018 № 1434: станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18#Text>
14. Australian Psychological Society and Australian Red Cross Psychological First Aid. An Australian Guide. Melbourne: Carlton, 2011.
15. Everly G. S. Thought soon early intervention. International Journal of Emergency Mental Health. 2001. Vol. 3 (4). P. 207-210.
16. Raphael B. When disaster strikes. New York: Basic Books, 1986.

Додаткова:

1. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери: навчально-методичний посібник / Авт. кол.: Бондаровська В.М., Булах Л.В., Журавель Т.В. та ін. / За заг. ред. Бондаровська В.М., Бордіян Я.І., Журавель Т.В., Пилипас Ю.В. К.: ТОВ Видавничий дім «КАЛІТА». 2014. 282 с.
2. Максимова Н. Ю. Соціально-психологічні аспекти проблеми насильства / Н. Ю. Максимова, К. Л. Мілютіна. К. : Комітет сприяння захисту прав дітей, 2003. 344 с.
3. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К. , 2012. 275 с.
4. McAdams, D. P. (2020). "Psychopathology and the self: Human actors, agents, and authors," Journal of Personality, 88.
5. McAdams, D. P., & Cowan, H. R. (2020). "Mimesis and myth: Evolutionary origins of psychological self-understanding," In J. Carroll, M. Clasen, and E. Jonsson (Eds.), Evolutionary perspectives on imaginative culture.
6. McAdams, D. P. (2020). "The strange case of Donald J. Trump: A psychological reckoning," New York: Oxford University Press.

Викладач

Лілія Крикун